

**დაგვიანებული გამოსმაურება პროფესორ
ნიკოლოზ გაკაშვილის სტატიაზე
„გვჭირდება თუ არა „სარეკომენდაციო წერილი““**

ზაირა ღუდუშაური
საქართველოს ტექნიკური
უნივერსიტეტის პროფესორი

რეზიუმე

სტატიაში (გამოქვეყნდა 2011 წელს, ჟურნალ „ბიზნეს-კურიერი“¹, N1-3) განხილულია ორგანიზაციებში თავისუფალი ვაკანსიების დასაკავებლად კონკურსში მონაწილე სამუშაოს მაძიებლებისგან, წინარე სამუშაოდან სარეკომენდაციო წერილის მოთხოვნა. სტატიის ავტორი თავის აზრს გამოთქვამს ამის შესახებ, და აღნიშნავს, რომ ჯერჯერობით, ჩვენ არა ვართ მზად სარეკომენდაციო წერილებისთვის სრული ნდობის გამოსაცხადებლად. მისი აზრით, აჯობებს თვით სამუშაოს მაძიებელი ადამიანი ავიყვანოთ გამოსაცდელი ვადით და ამ ვადაში შევამოწმოთ მისი შრომის უნარიც, სამუშაოს ცოდნაც, ორგანიზაციისადმი ერთგულებაც და თვით მისი ფსიქოლოგიური მახასიათებლებიც კი.

საკვანძო სიტყვები: სარეკომენდაციო წერილი; დაქირავებული; დამქირავებელი.

ძირითადი ტექსტი

მოგესალმები ჩემო ყოფილო სტუდენტო, ჩემო ყოფილო დოქტორანტო და დღეს - ჩემო კოლეგავ!

დრო გავიდა. სტუდენტობიდან და დოქტორანტობიდან თქვენ მაღალკვალიფიციურ სპეციალისტად ჩამოყალიბდით და, იმის მიუხედავად, რომ დღეს, ჩვენ კოლეგები ვართ, - თით-

ქმის ერთ სფეროში ვმუშაობთ და ერთ საქმეს ვემსახურებით, ჩვენ მაინც ერთმანეთს დავშორდით. დავშორდით იმ დღეს, იმ საათს და იმ წუთს, როცა თქვენ დამქირავებლად იქეცით, მე კი დამქირავებული დავრჩი... მე მგონი, უკვე მიმიხვდით, რის თქმაც მინდა.

დიახ, სწორედ მაგის თქმა მინდა, რაც თქვენ იფიქრეთ, მხოლოდ სხვა ასპექტში და სხვა კონტექსტში. დამქირავებულები ჩვენ საბჭოთა პერიოდშიც ვიყავით, მაგრამ მაშინ ჩვენი დამქირავებელი სახელმწიფო, მისი ორგანიზაციების ნდობით აღჭურვილი დირექტორები იყვნენ. ისინი კიდევ გვექირაობდნენ და ჩვენს უფლებებსაც იცავდნენ. თუმცა, მე არ მახსენდება, რომ ჩვენ ვინმესგან დასაცავი რამე გვექონდა. თქვენი ასაკიდან გამომდინარე, თქვენ არ გეცოდინებათ, მაგრამ გადმოცემით ხომ იცით, მოსახლეობაში როგორ სოციალურ თანასწორობას ჰქონდა მაშინ ადგილი. თუ ეს არაფერია, და, გეგმიანი ეკონომიკის გადმონაშთად ითვლება, მაშინ რატომ მივისწრაფვით საბაზრო ეკონომიკის შვედური მოდელისკენ, რომელიც სწორედ „სოციალურ კაპიტალიზმად“ იწოდება? მსოფლიო რატომ „ასოციალურებს“ კაპიტალიზმს და რატომ იწონებს ამით თავს?

ფსიქოლოგ მასლოუს პირამიდას გაგახსენებ. იგი ადამიანის ბიოლოგიური მოთხოვნილებებით იწყება (პირველი საფეხური) და მაღალი, სულიერი მოთხოვნილებებით (მეექვსე საფეხური) მთავრდება. მაშინ, ჩვენ, საბჭოთა ხალხი, ამ პირამიდის მე-5 საფეხურზე თუ არ ვიყავით, მე-5 საფეხური მაინც სტაბილურად გვეკავა - ჩვენი ნიჭიც ფასდებოდა, ჩვენი უნარიც და გონიერებაც, და, არც კარიერული წინსვლა გვაკლდა.

ახლა კი რა? გარდაქმნის პირველივე დღიდან ჩამოვცურდით მასლოუს პირამიდის პირველ საფეხურზე - საქართველოს მოსახლეობის 70-80%-ს, აღარც საჭმელი აქვს, აღარც ჩასაცმელი და აღარც საცხოვრისი. ეს განსაკუთრებით ეხება ეთნიკურ ქართველებს. მოსახლეობის ეს ფენა ძირითადად წარმოებაში და ინტელექტუალურ სფეროში იყო დასაქმებული. ერთიც განადგურდა და მეორეც. შედეგად, მათი უდიდესი ნაწილი ემიგრაციაში წავიდა, დანარჩენი - შიმშილობს...

ჩვენი პოზიციების განსხვავებულობა სწორედ იმან გამოიწვია, რომ თქვენ იმ 10-15%-ში მოხვდით, რომელსაც მეტ-ნაკლებად ყველაფერი აქვს, მე კი იმათ რიცხვში, რომელთაც ალარაფერი აქვთ. საქართველოს მოსახლეობა სწორედ ასეა დაყოფილი. ხიდის იქით თქვენ ხართ, ხიდის აქეთ - ჩვენ. ასეთი დაშორების გამო, ჯერ-ჯერობით გულიც გვწყდება, კანტი-კუნტად ვურთიერთობთ კიდეც, მერე და მერე კი ესეც გაქრება, მტერს - სულ მშიერ და სულ მონუნუნე ადამიანებთან ურთიერთობა! ერთმა ჩემმა ყოფილმა დოქტორანტმა კითხვაზე: - თუ საგურამოს რომელ უბანში მოგიძებნო მინა სააგარაკო სახლის ასაშენებლად-თქო, ასე მიპასუხა: - „ცოტა სულმოთქმულების უბანში, დავიღალე ღარიბებთან ურთიერთობითო...“ მენყინა, მაგრამ არ შევიძინე. იქაც გაცივდა ურთიერთობები...

ბატონო ნიკო! საქართველოში არსებული 11-12%-იანი უმუშევრობა (ეს ოფიციალური მონაცემებით, ფაქტიურად, კი, იგი 3-4-ჯერ მეტია), რომელმაც ჩვენ ასე გაგვალატაკ-გავაჩანაგა, თქვენ საკმარისად არ მიგაჩნიათ. თქვენ მას „ყბადაღებულ უმუშევრობას“ უწოდებთ და უმუშევრობის კრიტიკული მასის ოპტიმალურ დონედ შვედეთის 19-21%-ს მიიჩნევთ. თქვენ წერთ: - „სიმაღლე რომ ვთქვა, საქართველოში არც ისეთი უმუშევრობაა, როგორც ზოგიერთი ფიქრობს... აქ საქმე იმდენად არა უმუშევრობის მასშტაბებშია, არამედ, შესაბამისი კვალიფიკაციის სამუშაო ძალის აშკარა დეიფიციტში (ანუ „შიმშილში“)“.

ბატონო ნიკო! ერთიც არის და მეორეც. ჩვენ - დაქირავებულებს პირველი გვანუხებს, თქვენ - დამქირავებლებს - მეორე. დიახაც, თქვენი სურვილია, რომ თქვენი დაქირავებული რჩეულზე-რჩეული და იმაზე რჩეულიც იყოს, მაგრამ ასეთი ხომ ერთეულებია? რა ქნან ყველა დანარჩენმა, როგორ ირჩინონ თავი, როგორ შეინახონ ოჯახი?

უმუშევრობის შედეგური მოდელი საქართველოს სამაგალითოდ და სანიმუშოდ არ გამოადგება. არ გამოადგება იმიტომ, რომ იქმათ დასაცავად და მატერიალურად უზრუნველსაყოფად უამრავი, მრავალმილიონიანი სოციალური პროგრამებია გამოყენებული. შედეგად, მათთან უმუშევრობა შიმშილთან, სიღარი-

ბესთან და სოციალურად დაუცველობის სტატუსთან არ ასოცირდება.

ბატონო ნიკო! ჩემო ყოფილო სანაქებო სტუდენტო და სანაქებო დოქტორანტო! ხომ არ დაინტერესდით როგორაა ამ მხრივ ჩვენთან საქმე, ან როგორია სოციალურად დაუცველის სტატუსის ჩვენეული ზღვარი? თუ სახლში ტელევიზორი გაქვს, ან დანჯღრულ-დანგრეული მაცივარი (განურჩევლად იმისა, შენია, თუ ნათესავმა გაჩუქა), მაშინვე მოგიხსნიან ამ სტატუსს - თურმე „გამდიდრებულხარ“! ან იქნებ ის 30-50 ლარიანი ვაუჩერები გგონიათ უმუშევრობის კომპენსაცია, რომელსაც არჩევნების წინ გვირიგებს ხოლმე საქართველოს მთავრობა?

ასე რომ, ბატონო ნიკო, მე თქვენ იმ მოსაზრებას კი არ ვაკრიტიკებ, რომ უმუშევრობის რაღაცა დონე საჭიროა მუშაკთა კვალიფიკაციის ამაღლების მოტივირებისთვის, არამედ იმას, რომ ეს დონე საქართველოში არ შეიძლება იყოს არც იმდენი, რამდენიც ამჟამად არის და, მით უფრო, არც შვედეთის დარი - 19-21%.

ნებისმიერ ქვეყანაში მოსახლეობას ის ეკონომიკური სისტემა მოსწონს, რომელიც ცხოვრების კარგ პირობებს შეუქმნის მას. არ ვამბობ კარგად აცხოვროს-მეთქი, კარგი პირობების შექმნაზე ვსაუბრობ. კარგი პირობები ყველასთვის ხელმისაწვდომი უნდა იყოს და არა მხოლოდ საზოგადოების ერთი ნაწილისთვის. ფაქტიურად, ჩვენს ქვეყანაში გადმონერგილმა საბაზრო ეკონომიკამ მხოლოდ ზოგიერთებს მისცა ასეთი პირობები. ისინი გამდიდრდნენ, დანარჩენებმა კი სამუშაოც დაკარგეს და ულუკმაპუროდ დარჩნენ. უბრალო მაგალითს მოვიყვან: - საბჭოთა დროს გამყიდველად მუშაობას დიდი სწავლა-განათლება არ სჭირდებოდა. საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლისთანავე მაღაზიების მუშაკებს მიეცათ მაღაზიების პრივატიზების უპირატესობა. ამ გზით ისინი კაპიკებში სოლიდური უძრავი ქონების მფლობელები გახდნენ. ასეთ დროს, მე და ჩემი კოლეგები - თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორები - არა თუ ქონების, სამსახურის გარეშეც კი დავრჩით.

ბატონო ნიკო! თქვენი წერილით ირკვევა, რომ თქვენ მომხრე ხართ იმისა, რომ სამუშაოს მაძიებელს ხელთ ჰქონდეს

ბოლო სამუშაო ადგილიდან სარეკომენდაციო წერილი, და, ეს წესი უნდა იქცეს უპირობო მოთხოვნად. ეს მეთოდი ახალი არ არის. იგი აპრობირებულია და შემოწმებულია საზღვარგარეთ, მაგრამ ყველაფერი ის, რაც აპრობირებული და დანერგილია საზღვარგარეთ, ჩვენი მენტალობიდან და ჩვენი ყოფითი კულტურიდან გამომდინარე, არ გამოდგება საქართველოსთვის, და, აი რატომ: - საქართველოში მეურნეობის ძირითადი სფერო ბიზნესია. ბიზნესის 90-95% კი არასახელმწიფოებრივი ანუ კერძო ბიზნესია. კერძო ბიზნესის მფლობელებს, რომლებიც, ძირითად შემთხვევაში, მათ დირექტორებადაც გვევლინებიან, მუშაობენ რა მოკლევადიან ეფექტებზე, და, ცდილობენ რა მოკლე ხანში გამდიდრებას (რადგან არც ამ სისტემის მარადიულობა სწამთ და არც ამ მთავრობის მარადიულობა), მუდმივად კონფლიქტები აქვთ დასაქმებულებთან ხელფასის მოცულობის, მისი დროულად გაცემის, ბონუსებსა და სხვა საკითხებში. მათვე მიცემული აქვთ დაქირავებულთა შრომის პირობების დაცვის წესების დადგენის უფლება. საქართველოს შრომის კოდექსით დამსაქმებელი ვალდებულია ანაზღაურებაში ანგარიშსწორების დაყოვნების ყოველი დღისთვის გადაუხადოს დასაქმებულს დაყოვნებული თანხის 0,07 პროცენტი (მუხლი 41, პუნქტი 4).

ბატონო ნიკო! თქვენ კერძო მენარმე ბრძანდებით, გულისხამთ თქვით, რამდენი ბიზნესმენი გეგულებათ ისეთი, რომელიც ასეთ ჯარიმებს გადაუხდის დასაქმებულებს? მეტიც, არა თუ ჯარიმა, არამედ, ხელფასებსაც არ უხდიან და კერძო ბიზნესში დასაქმებულთა უდიდესი უმრავლესობა ჩივის იმას, რომ წელიწადში 3-5 თვის ხელფასს იღებენ მხოლოდ. ასეთ დროს და ასეთ შემთხვევებში, სამსახურმიტოვებულ მოქალაქეს, ხომ გასაგებია, როგორ სარეკომენდაციო წერილს დაუწერს ბოლო სამუშაო ადგილის დირექცია. საბჭოურ პერიოდში მე 40 წლის მუშაობის პერიოდში მხოლოდ ორი სამსახური გამოვიცვალე (ეკონომიკის და დაგეგმვის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტი და თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი), 1990 წლის შემდეგ კი, ოთხი. ეს მოხდა სწორედ იმიტომ, რომ არ მაძლევდნენ ხელშე-

კრულებით გათვალისწინებულ ხელფასს, ჯარიმის გადახდაზე ხომ ლაპარაკი ზედმეტი იყო. სარეკომენდაციო წერილი კი არა, ის რომ მოვითხოვე ცნობა მომეცით, აქ რომ ვმუშაობდი ამა და ამ თანამდებობაზე-მეთქი, ისიც დაყვედრებით წამოვიღე. ახლა გეკითხებით, მე რომ მათთვის სარეკომენდაციო წერილი მომე-
თხოვა, მომცემდნენ? ან თუ მომცემდნენ რას ჩამინერდნენ?

ჰოდა, ასეთი მდგომარეობის გამო, ჩვენ არ ვართ მზად „სარეკომენდაციო წერილებზე“ გადასასვლელად. მე არ გირჩევთ, რომ თქვენ ასეთ წერილებს ენდოთ. ამისათვის საქართველომ დიდი გზა უნდა გაიაროს, მომზადდეს და გადავიდეს დემოკრატიზმზე, ჩამოყალიბდეს სამოქალაქო საზოგადოება, საზოგადოების თითოეულმა წევრმა - მენარმემაც და არამენარმემაც, საბოლოოდ შეიგნოს და გაითავისოს მისი სოციალური პასუხისმგებლობა საზოგადოების წინაშე და ა. შ. და ა. შ.

როგორ ფიქრობთ, ბატონო ნიკო, ეს მალე მოხდება? მე მგონია, რომ არა. საბჭოური ეკონომიკის დანგრევით ჩვენ საბაზრო ეკონომიკად წოდებულ უფსკრულის ფსკერზე აღმოვჩნდით, და, აი, 30 წელია, ისევ ამ უფსკრულის ძირში ვართ. იქიდან ამოცოცებას მარტო ტექნიკა და ხერხი, ან სხვა ქვეყნების გამოცდილება არ ყოფნის. ჩვენი ფსიქოლოგია უნდა გადაენყოს იმათნაირად. ამას კი დრო და თაობათა ცვლა სჭირდება... ასე რომ, ნუ ირწმუნებთ, რომ „ჩვენი საზოგადოების ხსნა ბოლო სამუშაო ადგილიდან სარეკომენდაციო წერილშია“. ეს იქნება, მხოლოდ არა ეხლა, არამედ, ორი-სამი თაობის შემდეგ. ეხლა კი, როგორც დამქირავებელი, ენდეთ მხოლოდ საკუთარ თვალს და ყურს - გამოსცადეთ სამუშაოს მაძიებელი, მიეცით გამოსაცდელი ვადა და სისტემატურად შეამოწმეთ მის მიერ შესრულებული სამუშაო. და, კიდევ: თქვენივე კომპანიაში წესად აქციეთ, რომ თქვე-
ნთან დასაქმებულებს საშუალოზე მნიშვნელოვნად მაღალი გასამრჯელო ჰქონდეთ და, ყველა ზომას მიმართეთ, რათა ხელფასები პუნქტუალურად რიგდებოდეს. ამას აკეთებდნენ ძმები ნობელები რუსეთში გახსნილ თავიანთ კომპანიებში ჯერ კიდევ XIX საუკუნის 80-იან წლებში. ამით ისინი არ გალარიბებულან, პირიქით, გამდიდრდნენ და დღესაც, იმ სიმდიდრეზეა დაფუძ-

ნებული ის პრემიები, რომელსაც მსოფლიო დონეზე გამართულ კონკურსში გამარჯვებული ნობელიანტები იღებენ.

ასე რომ, ძმებმა ნობელმა თავიანთი თავდაუზოგავი შრომით, და, წესიერი ქცევით სიმდიდრეც დააგროვეს და სახელიც მოიპოვეს. ამასვე გისურვებს თქვენც, თქვენი ყოფილი მასწავლებელი - ზაირა ლუდუშაური.

**DELAYED RESPONSE TO THE ARTICLE
BY PROFESSOR NIKOLOZ BAKASHVILI - "DO WE NEED
A LETTER OF RECOMMENDATION?"**

Zaira Ghudushauri, Professor of
Georgian Technical University

RESUME

The article discusses the need for a letter of recommendation from previous job seekers to apply for vacancies in organizations. The author of the article expresses his opinion on this, and notes that so far, we are not ready to express full confidence in the letters of recommendation. In his opinion, it is better to hire a job-seeker for a probationary period and check person's ability to work, knowledge of the job, loyalty to the organization and even person's psychological characteristics.

Key words: Letter of recommendation; Employee; Employer.